

VYSVĚTLIVKY

AFORISMY

- 9: *Shakespeare a Cervantes zemřeli v týž den* — 23. dubna 1616; *abbé de St. Pierre* — Charles Irénée Castel, řečený abbé de St. P. (1658—1743); jeho *Projet de la paix perpétuelle* je z r. 1713; *Cogito, ergo sum* — Myslím, tedy jsem, základní teze racionalistického učení franc. filosofa a matematika René Descartesa (1596 až 1650);
- 10: *Při novějších francouzských dramaticích* — například Victorien Sardou (*La Famille Benoîton*), Octave Feuillet (*Montjoye*), Emile Augier (*Syn Giboyerův, Paní Caverletová*) atd.;
- 11: *Emanuel Geibel* (1815—1884), něm. lyrik národně konzervativního zaměření;
- 12: „*zmařené existence*“ — srov. zde fejeton *Ošumělé existence*, str. 237 n.;
- 14: *Schopenhauer* — Artur Sch. (1788—1860), něm. filosof životního pesimismu, autor díla *Svět jako vůle a představa*.
- 16: *Augier* — Emile A. (1820—1889), franc. dramatik; *Giboyer* — Syn Giboyerův;
- 17: *kdo je opravdu Molièrem* — narážka na životopisnou anekdotu, podle níž dával M. své hry k posouzení před provedením své hospodyně;
- 22: *Björnsonové* — srov. článek *Björnstjerne B.*, str. 315—317;
- 23: *Aristofanes toužil* — A. (445—385 před n. l.), řec. dramatik, autor komedií; srov. *Dramaturgické aforismy* (Frenzel);
- 28: v *Robertu Dáblu* — zpěvohra o pěti jednáních, text E. Scribe a C. Delavigne, hudba J. Meyerbeer; „*Ist nicht im engen Raum...*“ — *Není k dosažení v úzkém prostoru života*;
- 32: *Claude Frollo* — postava z Hugova románu *Zvoník u Matky boží v Paříži*, ztělesňující středověký asketismus;
- 33: *Brachvogel svým Narcisem... Babenbergy* — Albert Emil B. (1824 až 1878), něm. dramatik, srov. *Div. I*;
- 34: *Juvenál* — Decimus Iunius Iuvenalis (58—140 n. l.), řím. satirik;
- 35: *Jean Paul* (vl. jm. J. P. Friedrich Richter, 1763—1825), něm. satirik;

- 36: *jako se stalo nebožtiku Tacitovi* — Cornelius T. (55—116 n. l.); šlo o spis *De origine et situ Germanorum*;
- 37: *Herrmann Marggraf* (1809—1864), něm. spisovatel a žurnalista;
- 43: *Úkol Ezopův a hrbaté jeho postavení* — Aisopos, řec. skladatel bajek z 6. stol. před n. l., proslulý vtípem a moudrostí, byl hrbáč;
- 44: „*Namenlose Geschichten*“ — bezejmenné příběhy;
- 45: *Justinus Kerner* (1786—1862), reprezentant tzv. švábské básnické školy, zaměřené na prostonárodní styl poezie;
- 48: *Klaurenův výrok* — Heinrich K. (1771—1854), autor sentimentálních povídek;
- 51: *M. Hauptman* (1792—1868), hud. skladatel a teoretik;
- 53: *Difficile est satiram non scribere* — neseadno je nepsati satiru;
- 55: *slovy Tiedgeovými* — Christoph August T. (1752—1841), něm. lyrik; *Tellova žena* — Viléma T., legendární postavy švýc. dějin;
- 58: *Ráma* — hrdina staroindického eposu *Rámajána*; *diesen Kuß der ganzen Welt* — tento polibek celého světa (ze Schillerovy *Ódy na radost*);
- 60: *Eötvös* — József E. (1813—1871), spisovatel a politik;
- 65: „*Flegeljahre*“ — titul humoristického románu Jeana Paula (1763—1825) z let 1804—5;
- 66: „*Aj, jak se ty páry točí...*“ — tento a další citáty, jakož i narážka na Schillerovu báseň o tanci, se týkají básně *Der Tanz*, v Goedekově vydání zařazené mezi básně třetího období;
- 69: *Fischart* — Johann F. (1546—1590), něm. satirik;
- 71: *Gorgias* — řec. filosof a rétor (zemř. 380 před n. l.); *Frenzel* — Karl Wilhelm F. (1827—1914), něm. romanopisec a kritik, spolupracovník Gutzkowův; *Menander* (342—291 před n. l.), autor komedií; *Filemon* — žil ve čtvrtém století před n. l. v Syrakusách, vrstevník Menandrův, dramatik; *Talma* — François Joseph T. (1763—1826), franc. tragéd;
- 72: *Mirabeau* — Honoré Gabriel Victor Riquetti, hrabě de M. (1749 až 1791), znamenitý řečník ve Franc. revoluci; *Lessing* — Gotthold Ephraim L. (1729—1781), něm. dramatik, dramaturg a kritik; *Tieck* — Ludwig T. (1773—1853), něm. romantický spisovatel;
- 73: *Gutzkow* — Karl G. (1811—1878), něm. spisovatel, programový kritik Mladého Německa;
- 74: *Jean Paul* — viz vysvětlivku k str. 65; *Seume* — Johann Gottfried S. (1763—1810), něm. osvícenský spisovatel; viz MC, str. 163; *Rötscher* — Heinrich Theodor R. (1803—1871), něm. estetik dramatu, hegelovského zaměření;

KALENDÁŘÍK LIDSTVA

- 79: *Kossuth utíká z Peště* — Lajos K. (1802—1894); po porážce maď. revoluce emigroval do Turecka a odtamtud do záp. Evropy a Itálie; *novoroční řeč Napoleona III. k rakouskému vyslanci Hübnerovi* — Karel Ludvík Nap. (1808—1873), od r. 1852 císař franc.; řeč předcházela válečnému konfliktu, v němž Francie zakročila vojensky ve prospěch sardinského krále proti Rakousku; *Miloš knížetem srbským* — po svržení knížete Alexandra Karađorděviče byl zvolen podruhé za knížete Milan Obrenović (vládl do r. 1860); *spiknutí Fieskovo v Janově* — Giovanni Luigi de Fieschi, protivník císařské moci v Itálii, vyvolal spiknutí proti vládě Doriů a nešťastně zahynul při útoku na císařské loďstvo (spr. datum je 1.—2. I.);
- 80: *Missolunghi* — město v záp. Rumelii, kde se Řekové pod velením Mavrokordatovým bránili proti turecké přesile; *Tři přední města švýcarská spojují se proti Rakousku* — jde patrně o obnovení smlouvy tzv. „ewige Bund“ z r. 1291 mezi třemi kantony (Uri, Schwyz a Unterwalden) po vítězství nad knížetem Leopoldem Rakouským u Morgartenu; *revoluce ve Švýcarsku* — patrně vzpoura švýc. federalistů proti centralistické ústavě Helvetské republiky, oktrojované napoleonskou Francií; *Arago* — Francois A. (1786 až 1853), franc. astronom; *nové nepokoje v Uhrách* — odpor proti oktrojované centralistické ústavě Schmerlingově; *Schultze-De-litzsch* — Herrmann S.-D. (1808—1883), průkopník sociálně svépomocných spolků;
- 81: *Locatelli* — poprava se udála v době, kdy Řím byl okupován franc. vojskem, které zajišťovalo papeži nadvládu a zabráňovalo sjednocení Říma s Itálií; *Začátek sedmileté války* — mezi Rakouskem a Pruskem; *Cavour* — Camillo C. (1810—1861);
- 84: *Vilém Bauer* — Wilhelm B. (1822—1876);
- 85: *Rusové překročí s Dibičem polské hranice* — Ivan Iv. D. Zabalkanskij (1785—1831), velitel ruského 150titisícového sboru na potlačení polské revoluce; „*Republika římská*“ — po vyhnání papeže Pia IX. ustavena Garibaldim;
- 86: *Burke a Wills* — Robert B. O'Hara (1820—1861), austr. výzkumník, W. G. Wills (1828—1899), astronom; *František II. opouští Neapolsko* — F. II., král obojí Sicílie, byl vypuzen tažením Garibaldiho;
- 87: *za Skrzynieckim* — Jan Zygmunt S. (nar. 1787), pol. revolucionář; *dualism rakouský* — rozdělení Rakouského císařství na část Cislajtánskou a Translajtánskou a zavedení dvousprávního

- rakousko-uherského systému; *Lothar, Soběslav* — Lothar III. (1060—1093), kterého Soběslav I. (1090—1140) porazil ve válce o knížectví české proti Otovi olomouckému; *unionisté dobyli Charlestonu* — ve válce Severu proti Jihu vedené od r. 1861;
- 88: *reformní banket* — (spr. 22. února) banket opozičníků proti vládě L. Filipa; z nepokojů při něm vzniklých vzplanula revoluce, která nastolila druhou republiku; *Petiční právo v Šlesvicku omezeno* — pravděpodobně jde o záminku k prusko-rakouskému sporu v r. 1866;
- 89: *šmalkaldské artikule* — sestaveny Lutherem ve Wittenbergu, týkaly se vztahu k mantovskému koncilu; *Rumjancov* — Petr Alex. R. (1725—1796) Zadunajský; *Dom Pedro* — Pedro I. (IV.), císař brazilský a král portugalský (1798—1834); *Běla* — Vilém Biela (1782—1856);
- 90: *barská konfederace* — náboženské hnutí pol. katolíků, vykládané později též jako hnutí národnostní; *Don Carlos* — C. Maria de los Dolores (1848—1909); *práva disidentův* — tj. různověrců (evangelíků a pravoslavných), vynucená ruskou intervencí;
- 91: *Peelova řeč* — Robert P. (1788—1850), odpůrce emancipace katolíků; *Alexandr Ypsilanti* — A. Y. mladší (1792—1828); „*rozmnóžená*“ *říšská rada* — poradní sbor svolaný císařem, zárodek budoucího parlamentu, původně měl 38 členů (27 šlechticů velkostatkářů, 5 církevních hodnostářů, 6 průmyslníků a obchodních podnikatelů); *Blanchard* — François B. (1783—1809), vynálezce padáku;
- 92: *Chladný* — Ernst Friedrich Chladni (1756—1827), vynálezce eufónu; *Jan Želivecký* — revoluční husitský kazatel; *Ferdinand VII.* (1784—1833); ke zrušení inkvizice a obnovení liberální ústavy byl donucen povstáním; *vzbouření v Rio de Janeiro* — po pádu Pedra I. r. 1831;
- 93: *vojsko Albrechtovo* — Albrechta II. (1397—1439); *Herschel* — Friedrich Wilhelm H. (1738—1822); *Langiewicz* — Marian L. (1827—1887), pol. vojevůdce v povstání r. 1863;
- 94: *Hebbel* — Friedrich H. (1813—1863); zmíněného výroku užil v básni věnované k oslavě pruského krále Viléma;
- 95: *Talbot* — John T., earl of Shrewsbury, zemřel 1453;
- 96: *Bedřich Vilém II.* (1774—1797); *Kościuszko* — Tadeusz K. (1748 až 1817), vůdce pol. povstání z r. 1794; *Cispadánská republika* — spr. Cisalpinská, zahrnující území benátské západně od Adiže, dále Modenu, Carraru; byla zřízena Napoleonem; *kurfírt hesenský* — Bedřich Vilém I. (1831—1866); *arcivévoda Maxmilián* — M. Ferd. Josef (1832—1867), císař mexický, jako nástroj mocenské

- politiky Napoleona III. byl po neúspěchu s nastolením monarchie zastřelen mexickými republikány;
- 97: *Olbers* — Wilhelm O. (1758—1840); vedle planetoidy Pallas objevil též Vestu; „*Siciliánské nešpory*“ — vzpoura Siciliánů proti vládě Karla z Anjou;
- 98: *Didot de St. Léger* (1767—1829); *Uvarov* — Sergej Sergejevič U. (1786—1855);
- 99: *Jean Baptist Rousseau* (1671 — 1741), franc. lyrik; *Rakousko odvolává své poslance z frankfurtského parlamentu* — motivem byl spor o účast Rakouska v Německém spolku; Prusko usilovavší tehdy o hegemonii a o sjednocení Německa vystupovalo proti přítomnosti Rakouska v Bundu;
- 100: *první české provedení Mozartova Don Juana* — v tehdejší Stávovském, dnešním Tylově divadle;
- 101: *Ondřej Hofer* — Andreas H. (1767—1810), vůdce tyrolského povstání proti Napoleonovi; *Capodistriás* — Jan Ant. (1776 až 1831), zvolen na sedm let, zavražděn před skončením volebního období; *arcibiskup German* (zemř. 1826), arcibiskup patraský; „*Estató Real*“ — spr. Estatuto R., ústava, již byl zaveden dvoukomorový parlament;
- 103: *Pillersdorf* — František z P. (1786—1862), rak. státník;
- 105: *světová výstava ve Vidni* — srov. Studie výstavní, Studie II; *Don Miguel* — M. Narcis Evarist (1802—1866), uchvatitel portugalského trůnu;
- 106: *Sobieski* — Jan III. (1624—1696); *Toussaint* — T. l'Ouverture, vůdce černošských povstalců, guvernér Haiti, pokusil se o odtržení od Francie, ale byl poražen 1802; zemřel ve Francii 1803;
- 107: *Cartier* — Jacques C. (nar. 1494); „*tábor lidu*“ na Řípu — v souvislosti s lidovým hnutím politického odporu proti dualistickému uspořádání Rakouska-Uherska, které bylo chápáno jako útok na české právo na státní sebeurčení;
- 108: *konec Bundestagu* — B. byl sněm spolku něm. knížat, který v době revoluce 1848 byl nahrazen všenněmeckým parlamentem;
- 109: *buršáctví* — Burschenschaft, pův. spolky něm. studentů, v jejichž prostředí se šířilo liberální myšlení; *Kliment V.* (1263—1314); *Mungo Park* (1771—1805), původem Skot; *John Ross* (1777—1856);
- 110: *Saavedra* — Cornelio S., předseda výboru, který stál v čele autonomistického hnutí argentinského;
- 112: *obnovení Cisalpinské republiky* — viz vysv. k str. 96; *Caus* — Salomon de C. (asi 1576—1626);
- 114: *Renan z profesury sesazen* — Joseph-Ernest R. (1823—1892), profesor hebrejštiny na Collège de France, byl suspendován do

- r. 1870 pro knihu *Život Ježíšův*; *Cooke* — William Fathergill C. (1806—1877); *Sömmering* — Samuel Thomas S. (1785—1830); *car Lazar* (nar. okolo 1370);
- 115: *třetí stav* — měšťanští poslanci ve shromáždění generálních stavů vedle duchovenstva a šlechty;
- 117: *M'Clinton* — Francis Leopold M'C. (1819—1907); *Nikola* — N. I. (1841—1921), kníže černohorský; šlo o vypovězení války Turecku; *bitva u Králové Hradce* — též bitva u Sadové, rozhodující bitva ve válce rakousko-pruské, kde bylo rak. vojsko drtivě poraženo;
- 118: *Massaniello* — Tommaso Aniello (1622—1647), rybář, vůdce neapolského povstání proti špan. místokráli, postava v opeře D. Aubera *Němá z Portici*; *Riego* — del Riego Rafael y Nuñez (1785—1823);
- 120: *arcibiskup Zbyněk* — Zbyněk Zajíc z Hasenburka (1375—1411); *Barrow* — John B. (1764—1848), angl. cestovatel; *Rusové pod Dibičem jdou přes Balkán* — Dibič viz vysv. k str. 85; po vítězství nad Turky u Kulevče a po přechodu Balkánu dospěli Rusové až k Cařihradu a donutili sultána k míru (tzv. drinopolskému);
- 121: *Oersted* — Hans Christian O. (1777—1851); *Sömmering* — viz vysv. k str. 114; *Francke* — August Herrmann F. (1663—1727), pietista a lidumil; *kníže Cousa* — Alexander Jan C. (1820—1873), kníže rumunský; *Chappův telegraf* — Claude Ch. (1763—1806);
- 122: *Görgey* — Artur G. (1818—1916);
- 123: *Brunel* — Isambard B. (1806—1859);
- 124: *Pražané poraženi Žižkou* — jde pravděpodobně o bitvu u Malešic ze 7. července 1424; *Koruna sv. Václava vrácena ochraně českých stavů* — před korunovací Leopolda II. za českého krále; koruna byla symbolem historického státního práva zemí českých;
- 126: *začátek bouří varšavských* — vzpoura tzv. radikálů proti tzv. revoluční vládě; *Bozen* — dnešní it. Bolzano; *Krusenstern* — Adam Johann von K. (1770—1846);
- 127: *Deklarace...* — prohlášení 81 českých poslanců vyhlašující důvody bojkotu sněmovních zasedání;
- 128: *Garibaldi poražen, poraněn* — v bojích o sjednocení Itálie byl zajat a internován ve Varenanu, po uzdravení mu byl umožněn návrat na Capreru;
- 129: *bitva u Sedanu* — rozhodující porážka Francie ve válce prusko-francouzské;
- 130: *vjezd Garibaldiho do Neapole* — při tažení r. 1860; *Malakov dobyt* — za války krymské, kdy Rusko vypovědělo válku Turecku, k němuž se připojila Anglie a Francie;

- 131: *disputace mistra Jana Husa s dr. Stokesem* — Replica contra Anglicum Ioannem Stokes, calumniatorem; *požár moskevský* — za okupace Moskvy Napoleonem I.;
- 132: *ultrademokratické vzbouření frankfurtské* — vzpoura radikálů, při níž byli zavražděni gen. Auerswald a hrabě Lichnowski (srov. MC); *Goldschmith* — Herrmann G. (1802—1866), malíř a astronom;
- 133: *Hebbel Jan* — Johann Peter H. (1760—1826), anakreontický básník, psal alemánským dialektem; *astronom berlínský* — Johann Gottfried Galle (1812—1910); *James Ross* — viz vysv. k str. 109, spr. John R.; *Joël Smith* — Joseph D. (1805—1844);
- 134: *první česká hra v Stögerově domě* — Johann A. Stöger Althaler (1791—1861), divadelní ředitel, zřídil v Růžové ulici v Praze divadlo r. 1842 a otevřel je hrou V. A. Svobody-Navarovského, Karel Škréta, malíř; *Tempel* — Ernst Wilhelm Leberecht (1821—1889); *Rongův list* — Johannes R. (1803—1877), zakladatel tzv. něm. katolictví; „*trierské roucho*“ — relikvie údajně Kristova roucha jako dar byzantské Heleny trierskému biskupu; za svůj list byl R. exkomunikován z církve;
- 135: *Benátky vráceny Itálii* — po porážce Rakouska ve válce s Pruskem, kdy byla oslabena jeho mocenská pozice ve střední Evropě; *Jacobi* — Moritz Herrmann J. (1801—1846); *Logier* — Johann Bernard L. (1777—1846);
- 136: *1745 Kleist* — Ewald Georg von K. (1700—1748), objevitel kondenzátoru;
- 137: *Sevastopol oblehán* — viz vysv. k str. 130; ve válce krymské byl obléhán 349 dní; *bitva lipská* — „bitva národů“, střetnutí Napoleona s vojsky aliance tří císařů (pruského, rakouského a ruského); *Medunská tvrz* — ve válce proti Turecku, srov. Spol. IV; *Paskevič* — Ivan Fedorovič Paskievič (1782—1856), rus. generál;
- 138: *Napoleon vykládá...* — Nap. III., viz vysv. k str. 79;
- 139: *Calvisius* — C. Sethus (Seth Calvitz, 1556—1615), něm. hud. skladatel a astrolog;
- 140: *Abdul Medžid* (1823—1861);
- 141: *miss Nightingale* — Florence N. (1820—1910); *Janičáři v Cařihradě pobiti* — pův. elitní vojenské sbory, jejichž příslušníci byli vyvražďeni, když povstali proti sultánovi, který chtěl omezit jejich výsady;
- 144: *carevna Anna* — A. Ivanovna (1694—1740);
- 145: *Francouzská obsádka opouští Řím* — při nezdařeném pokusu Garibaldiho dobýt Říma a sjednotit ho s Itálií; teprve r. 1870 po definitivním odchodu Francouzů byl Řím vyňat z papežské

- správy a připojen k Itálii; *Lelewel Jáchym* (1786—1861), pol. historik; *Frant. Kolár* (1830—1895), herec;
- 146: *lord Běnting* — spr. William Bentley (1774—1861), indický místodržitel; *Hencke* — Karl Ludwig H. (1793—1866), hvězdář amatér; *spolek tří švýcarských měst „lesních“* — 1315 Schwyz, Uri a Unterwalden; *cvičení Sokola v samostatné budově* — v dnešní Sokolské třídě v Praze-Novém Městě;
- 147: *Žerotín* — Karel st. ze Ž. (1564—1636); *Srbové dobyli Bělehradu* — ve válce proti Turecku;
- 149: *vojenská bouř v Petrohradě* — povstání děkabristů;
- 151: *návštěva admirála Menčikova* — „v paletotu“ — Alexander Sergejevič M. (1787—1869); *Dora D'Istria* — zemřela r. 1888;
- 152: *Filheléni* — sbor Evropanů sympatizujících s osvobozeneckým bojem Řeků; *Cagliostro* — Alessandro C. (Giuseppe Balsamo, 1743—1795); *Mesmer* — Franz M. (1734—1815).

DODATKY

- 172: *Wie die Mitternacht...* — Tak jako půlnoc, má i jasné poledne v lidovém bájesloví své duchy lidem škodlivé, kteří působí zejména mezi jedenáctou a dvanáctou hodinou. Poslednější jmenuje slovanský lid polednice nebo polůdnice či vůbec divé ženy. Proto nebývalo člověku radno zdržovat se kolem poledne v lese, neboť divé ženy ho mohly snadno poškádlit;
- 192: *Hajnišovým „úhломěrem“* — Ladislav H. (1849—1889), strojní inž. a tech. spisovatel; *od Nilssonovy* — Christina N. (1843—1921), švéd. sopranistka; *od Adelíny Patti* — A. P. (1843—1919), it. sopranistka;
- 232: *jsou-li nyní velcí páni liknavi* — o lhostejnosti pražských měšťanů vůči sochám významných českých osobností viz fejeton z 24. 7. 1864, *Klepy I*, str. 290;
- 233: *Vecko* — Čeněk V. (1834—1874), tenorista, jenž se pro svůj odchod k německému divadlu stal terčem útoků české žurnalistiky; *Valdštyňův tábor* — drama Fr. Schillera z r. 1798; líčí se v něm drsný život ve vojenském ležení;
- 239: *Zu Erfragen beim Gastwirt...* — k doptání v hostinci č...; *hier bin ich...* — zde jsem, ponížený služebník; ohřívám se tu;
- 240: *Den kenne ich schon lange* — toho znám již dlouho — dobrý člověk; *Arnold Ruge* (1803—1880), filosof, politik, zakladatel *Deutsche Jahrbücher*, orgánu něm. mladohegelovců;

- 244: *dle Rankova novinářského slovníku* — patrně Rittersbergův slovník novinářský z r. 1850;
- 249: *starý Kopecký* — Martin K. (1777—1854), právník a ekonom, plzeňský starosta; *Smetana* — Josef František S. (1801—1861), přírodovědec a historik;
- 250: *Bravo, ein...* — Bravo, velmi dobrý vtip, dostals to, bratře měšťanostu; *Zöllner* — Filip Z. (1782—1863), ředitel divadelní společnosti, v níž působil též J. K. Tyl; *kuse mého srdce* — narážka na Tylovu prózu *Kusy mého srdce* z r. 1844; *sic by nebyl mohl Havlíček tvého Posledního Čecha zřezat* — v kritice z r. 1844 vytýkal Havlíček Tylovi nedostatky ve stavbě situací a v celkové idealizaci uměleckého obrazu; jeho kritika byla ovšem motivována i rozdílnými názory estetickými a politickými; *v Offenbachově Orfeu* — opereta *Orfeus v podsvětí* od Jacquese Offenbacha (1819—1880), na českém jevišti poprvé 23. prosince 1863;
- 252: *Closerie* — Closerie des Lilas, taneční síň v Latinské čtvrti, srov. Pařížské obrázky, MC; *Elle est poitrinaire* — Je souchotinářka; *bonne enfant* — dobré dítě;
- 254: *Maison dorée* — Zlatý dům, v šedesátých letech známý pařížský restaurant, srov. Pařížské obrázky, MC;
- 255: *Heinova králová Pomare* — báseň z r. 1864;
- 259: *veleslavínská latinská čeština* — čeština 16. století, která byla vzata obrozeneckými lingvisty za základ spisovné normy; název podle tiskaře Daniela Adama z V. (1545—1599); *žádných politických novin nemáme* — teprve r. 1860 začal vycházet politický deník *Čas*, do jehož redakce vstoupil i Neruda;
- 261: *Mazarini* — patrně z cenzurních důvodů zkomolení jména Giuseppe Mazziniho (1805—1872), it. revolucionáře; *Börne* — Ludwig B. (1786—1837), něm. publicista; *poslední Vaše válka v Evropě* — válečné tažení v severní Itálii, které skončilo porážkou rak. vojsk; *Immermannova Münchhausena* — Karl Im. (1796 až 1840), satirický román z r. 1838/9; *po jeho Salónu* — vycházel v l. 1835—40; vedle filos. lit. a polit. úvah obsahuje i humoresku *Memoáry pana Schnabelewopského*; *anglickému loďstvu na Pejhu* — Pei-ho, Severní řeka; v červnu 1840 byl pekinský císař blokadou angl. lodí přinucen vyjednávat v tzv. „opiové“ válce; *za Smíchovskou branou* — na místě dnešního Újezda;
- 262: *Viléme, Viléme, Viléme!* — parodie Máchova *Máje* (Hynku, Viléme, Jarmilo!); *básník Písni z hladu* — J. D. Panýrek (1839 až 1903); *Hřbitovního kvítí* — Jan Neruda; *Cigánských melodií* — Adolf Heyduk (1835—1923); *Večerních písní* — Vítězslav Hálek (1855—1874); *Písni v bouři* — Rudolf Mayer (1837—1868);

- Písni mrzutého* — Josef Barák (1833—1883), jde o Jarní písně mrzutého, otištěné v Lumíru 1858; *Písni ukrajinských* — patrně rovněž R. Mayer (srov. Dílo R. M., Nár. klenotnice, ČS 1950, str. 70—71, básně Ukrajiny);
- 263: *Časopis Muzea Císařství čínského* — Časopis Muzea Král. čes., vych. od r. 1830; *Slovník naučný* — Riegerův slovník naučný z let 1860—1874 v deseti svazcích, plus svazek dodatků;
- 264: *že se nyní obecní řád převaruje* — po odvolání ministra Bacha byla 15. srpna 1859 císařským manifestem vyhlášena „nová dráha“ v politice a v zákonodárství, tj. reforma absolutistického státního zřízení; *Jean Paul* — viz vysv. k str. 65; *štaubférije* — prázdniny k úklidu kanceláří;
- 265: *jistý kmotr... „tančmistrem“ pokřtil* — Fr. Palacký, viz Umění, str. 423; *k jisté škole konskribovaný* — tj. ke kruhu Májovému; *slavnosti na památku Schillera* — k stému výročí jeho narození (10. listopadu 1759);
- 268: *malý literát* — Jakub Malý (1811—1885), konzervativní odpůrce májovců; *Sustine et abstine* — Trp a mlč;
- 270: *Was im Lied...* — co má v písni věčně žít, musí v životě mřít;
- 271: *na Schützinslu* — na Střeleckém ostrově;
- 272: *bibrfel* — (Biberpelz) bobrový kožíšek; *žamá pentle* — patrně pentle nažloutlé barvy (z fr. jauneau); *štrohut* — slaměný klobouk (Strohhut); *friedlandská tma* — Praha byla osvětlována plynem od r. 1847, z vlastní plynárny až od r. 1865; zde narážka na osvětlovací společnost;
- 273: *rajfroký* — krinolína (Reifrocken, doslova sukně s obručemi); *faklcuk* — pochodňový průvod (Fackelzug); *erobruňk* — zisk;
- 274: *dluhým tahem oni tahu* — citát z RK, Beneš Hermanův;
- 275: *Schiller-Gilet* — schillerovská vesta; *Schillerseife* — schillerovské mýdlo; *veliký duch, ač malý člověk* — David Kuh (1819—1879), šéfredaktor něm. literárního deníku Tagesbote aus Böhmen, kde Neruda pracoval v l. 1856—7 jako lokálkář; *básník ...jak Schiller dí...* — v básni Die Teilung der Erde; *Brute, pust Césara!* — aktovka franc. dramatika Jos. Rosièra (1798—1880), hrána na čes. div. 28. listopadu 1859;
- 276: *Potopa světa* — dvouaktová veselohra V. K. Klicpery, hrána 6. listopadu 1859;
- 277: *ku-ňká* — narážka na D. Kuha, viz vysv. k str. 275;
- 278: *Ted už mluvím třicet let prózu* — parafráze výroku pana Jourdaina z Molièrovy komedie Měšťák šlechticem;
- 279: *Maintenonka* — mme de M. (1635—1719); *mistress Fryer* — Elisabeth Fryová (1780—1845), angl. kvakerka známá dobročinností;

- ností; *madame Mars* — Anne Boutet (1779—1847), herečka Théâtre Français; *životopis k Caesarovi* — kniha Napoleona III. (1808—1873), *Histoire de Jules Caesar*, z l. 1865—6; *Labienus* — Titus L., řím. dějepisec a řečník doby Augustovy;
- 280: *Zapová* — Honorata z Wiśniowskich - Z. (1825—1856), autorka národopisných črt; *J. H.* — iniciály Nerudova pseudonymu Janko Hovora;
- 282: *Schnell knüpfen sich ...* — Navazují se rychle něžná pouta lásky, kde štěstí doma je, tam byt mu jeho vlastní;
- 283: *Raupach* — Ernst Benjamin R. (1784—1852), lidový dramatik něm.;
- 284: *Zierlichkeit* — půvabnost, něžnost;
- 285: *Kosegarten* — Gotthard Ludwig K. (1758—1818), známý jako básník legend; *Ein Kerl...* — Chlap, který není ješitný, by se měl na místě pověsit;
- 290: *Květ* — František Boleslav K. (1825—1864), filolog a pedagog, též učitel Nerudův; *Beecher-Stowe* — Harriet B.-S. (1812 až 1896), amer. spisovatelka; *zlopověstná Eboli* — E. Anna de Mendoza (1540—1592), intrikánská favoritka Filipa II. špan. (srov. Schillerovo drama *Don Carlos*);
- 291: *tuctem Pechanců* — lidový léčitel ze severovýchodních Čech;
- 292: *politická činnost je zastavena* — rakousko-uherské vyrovnání, které pohřbilo naděje české politiky na rovnoprávné postavení v rámci rakouské říše, vyvolalo mohutné hnutí národního odporu (tzv. doba táborů); vláda reagovala vyhlášením výjimečného stavu v Čechách a zostřenou perzekucí české žurnalistiky;
- 293: *divadelní správa* — od r. 1866 stálo v čele Prozatímního divadla české družstvo;
- 295: *Odbyli jsme si svatý týden* — úvodní věty rukopisného fejetonu užil Neruda v otiskném fejetonu 20. dubna (Klepy II, str. 341); *Němci... jásali* — cis. rozhodnutí o volební reformě a přímých volbách posílilo pozice něm. liberálů, srov. Klepy II, str. 341 a vysv.; *za předsednictví Herbstu* — Eduard H. (1820—1892), vůdce něm. liberálních poslanců v českých zemích; *Připravovat se teď už k volbám* — šlo o volby do poslanecké sněmovny říšské rady, v níž byl volební reformou rozmnožen počet mandátů především v kurii měst, aby vznikly podmínky pro převahu něm. buržoazních poslanců;
- 296: *Bohemie* — pražský něm. deník, vych. od r. 1828; *rytíři Steffkovi* — Karel S., velitel pražských ostrostřelců, srov. též Klepy II, str. 338; *qua militares* — jakoby vojáci; nářážka na Steffkovo odmítání českého velení v ostrostřeleckém sboru kvůli jednotě s armá-

- dou, protože ostrostřelci byli podle St. jakoby vojenská organizace (qua militares);
- 301: *od těch dob, co se stal knězem* — Fr. Liszt (1811—1816); teologem se chtěl stát už v r. 1827, ale vysvěcen na kněze byl až r. 1865; *Blondin* — Charles Gravelot B. (1824—1827), akrobat; *Wirsing* — Rudolf W. (1814—1878), od r. 1864 do r. 1870 ředitel pražského něm. divadla;
- 302: *pod Liegertem* — František L. (1803—1881), ředitel českého Prozatímního divadla v l. 1864/5, kdy pro ztrátovost podnikání byl nucen odstoupit; *daß strenge Maßregeln...* — že by musela být přijata přísná opatření;
- 303: *k nynějšímu řediteli českému* — po propuštění Liegertově vedl české divadlo po dva měsíce F. L. Rieger, pak převzal vedení Fr. Thomé (zemř. 1868);
- 305: *Vivos voco...* — živé volám, mrtvé oplakávám, blesky rozbívím; nápis na zvonech, známý též ze Schillerovy Básně o zvonu;
- 308: *Im wunderschönen Monat Mai...* — v čarokrásném měsíci Máji, kdy všechna poupata, z básně H. Heina Jaro;
- 309: *pověstného humoristy, hrobníka montmartrského* — H. Heine;
- 310: *Šumavského, Petřínův, Kalinův* — Josef Franta Šumavský (1796—1857), František Adam Petřina (1799—1855), čes. fyzik, sebevzděláním dospěl až k vysokoškolské kvalifikaci; Josef Jaroslav Kalina (1816—1847); „*matky, co se chotě nezvaly*“ — z Kalinovy básně Kšaft;
- 311: *Sic semper tyrannis!* — Taková odplata patří tyranům;
- 316: *Christiánie* — dnešní Oslo;
- 317: *Věčná mu budiž paměť!* — v č. 18 České včely byla otištěna tato oprava: *Björnson* není mrtev; oznamovaný časopisy samovrah byl *Björsten*, „švédský Béranger“.
- 331: *Doréova ilustrace* — Gustav D. (1832—1883), franc. ilustrátor, hist. malíř a sochař; *dle známé pověsti Herodotovy* — patrně v Herodotově (5. stol. před n. l.) monumentálním díle *Historiai*; *romány Ebersovy* — Georg Moritz E. (1837—1898);
- 337: *Magelóna* — tragédie J. J. Kolára, viz Div. II, 347; *zasedání zemského sněmu* — srov. fejetony *Ze sněmovních oblaků*, Spol. II, str. 187—198; *slečna Malá* — Otýlie Malá, viz zde čl. na str. 355;
- 339: *Ústavem národním vládli cizí nájemníci* — viz vysv. k str. 301; *nynější ředitelstvo* — od r. 1866 stálo v čele Prozatímního divadla české družstvo;
- 341: *Sardou* — Victorien S. (1831—1908), franc. dramatik; *Kaiserovy frašky Na ledě* — Friedrich K. (1814—1874); *Nos bons villageois* — Bodří venkované, hra V. Sardoua z r. 1866, viz Div. III, str.

- 155 n.; *Montjoye* — drama Octava Feuilleta (1821—1890), viz Div. III, 383; *Kolár starší* — Josef Jiří K. (1812—1896), herec, režisér, spisovatel, překladatel;
- 342: *ze situačních veseloher novošpanělských ...* — např. José Echegaray (1832—1916); z *Delavigna*. — Casimir D. (1793 až 1843); z *Musseta* — Alfréd M. (1810—1857), z jeho komedií je nejznámější Lásky hra osudná a O čem sní dívky;
- 343: *ředitele Lauba* — Heinrich Laube (1806—1884), jeden z autorů Mladého Německa, později ředitel dvor. divadla ve Vídni;
- 344: *ideální doba Flecků a Schröderů* — Johann Friedrich F. (1757 až 1801), něm. herec a ředitel berlínského divadla; Friedrich Ludwig Sch. (1744—1816), hamburský režisér; *doba Dawisonů* — Bogumil D. (1818—1872); *Ira Aldridge* (1804—1867); *Janouškova* — Fanny Janauschek (1830—1904);
- 345: *Lessing* — Karl Friedrich L. (1808—1880), malíř; *České divadlo přestěhovalo se z Ovocného trhu* — tj. z budovy Tylova (dříve Stavovského) divadla, kde se hrálo německy a kde české divadlo bylo jen v podnájmu;
- 347: *co druhý Štilfríd* — bájeslovný kníže český, který získal do erbu lva;
- 349: *Garrick* — David G. (1717—1779), angl. herec franc. původu; *Rachelka* — Elisabeth R. (1821—1858), franc. herečka; *Samojlov* — Vasilij Vasiljevič S. (1818—1887);
- 350: *dle Hugona Müllera* — H. M. (1831—1881), divadelní ředitel v Rize a Berlíně; srov. Nerudův fejeton ze 17. srpna 1861, kde již mluví o „nemístných kupletech“ ve frašce; *sloku o Cislajtánii* — zavedením dualismu bylo Rakousko rozděleno na část cislajtánskou (rakouskou) a translajtánskou (uherskou); dělítkem byla řeka Leitha;
- 351: *Kalisch* — David K. (1820—1872), jeden z nejznámějších berlínských kupletistů, zakladatel humoristického listu *Kladderadatsch*; v *Raimundově... Marnotratníku* — lidová hra z roku 1833 od Ferdinanda R. (Raimanna), 1790—1836; do češtiny přeložil J. N. Štěpánek;
- 355: *Bylo roku 1861* — Neruda byl v té době ve Vídni jako dopisovatel ze zasedání říšské rady; srov. MC, str. 283 n.; *já a přítel* — patrně V. K. Šembera (srov. Dop. II); *Ludmila, dcera pěvce Slávy dcery* — L. Kollárová, srov. MC, str. 284;
- 356: *vystoupila dne 3. května 1863...* — v té době zastupovala Nerudu v divadelním referátu značka — z.; *Libická* — Arnoštka L. (1837 až 1893); *Panna orleánská* — drama Fr. Schillera, do češtiny přel. K. S. Macháček; *Vystupovalot tenkrát aspirantek dosti* —

v první polovině roku 1863 například Jindřiška Slavínská (1843 až 1908);

358: *paní E. Pešková* — Eliška P. (1833—1895), herečka a spisovatelka;

359: *úlohu Magelóny* — viz vysv. k str. 337;

365: *před ukřižovaným Kristem Myslbekovým* — J. V. Myslbek (1848 až 1922); *Chitussi* — Antonín Ch. (1847—1891); *Ženíšek* — František Ž. (1849—1916), monumentální malíř a portrétista;

366: *Schnirch* — Bohuslav Sch. (1845—1901), čes. sochař; *o Ullikovi* — Hugo U. (1838—1881), čes. krajinář.